โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับตรวจสอบค่าผิดปกติ : วิธีการ Generalized ESD Many-Outlier

ประสพชัย พสุนนท์*

1. ความนำ

ปัจจุบันข้อมูลสารสนเทศมีความสำคัญมากในทุกวงการ วิชาการทางด้านสถิติจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ควรมีความถูกต้องเชื่อถือได้ บ่อยครั้งมักพบว่าข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมหรือจากการทดลองมีปัญหาเกี่ยวกับการที่ค่าของข้อมูลบางค่ามีค่าแตกต่างจากข้อมูลส่วนใหญ่ กล่าวคือ อาจมีบางค่าสูงเกินไปหรือต่ำเกินไปเมื่อเทียบกับข้อมูลตัวอื่นๆ เรียกค่าเหล่านั้นว่า **ค่าผิดปกติ** (outlier) ค่าผิดปกติอาจเกิดจากความผิดผลาดในการเก็บข้อมูลหรืออาจเป็นค่าที่มีความน่าสนใจในตัวเอง ดังนั้น การตรวจสอบค่าผิดปกติจึงมีความสำคัญ การตรวจสอบค่าผิดปกติในชุดข้อมูลมีนักวิจัยหลายท่านทำการศึกษาไว้ อาธิ Grubbs (1950), Paulson (1952), Ferguson (1961) และ Tietjen and Moore (1972) ในการตรวจสอบค่าผิดปกติมีทั้งการตรวจสอบทีละหนึ่งค่า (One-Outlier) หรือตรวจสอบทีละหลายค่า (Many-Outlier) Rosner (1975) พบว่าการตรวจสอบค่าผิดปกติทีละหลายค่ามีประสิทธิภาพมากกว่าการตรวจสอบค่าผิดปกติทีละหนึ่งค่า

ในบทความจะกล่าวถึงวิธีการตรวจสอบค่าผิดปกติในชุดข้อมูลทีละหลายค่าโดยใช้วิธีการ Generalized ESD Many-Outlier ของ Rosner (1983) ซึ่งพัฒนาจากวิธีการ ESD Many-Outlier แบบดั้งเดิมของ Rosner (1975) และ Prescott (1979) โดยการพัฒนานี้ทำให้การตรวจสอบค่าผิดปกติมีแม่นยำมากกว่าเดิม เพราะสามารถควบคุมความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 (type I error) ได้อย่างเหมาะ อย่างไรก็ตาม วิธีการ Generalized ESD Many-Outlier เป็นวิธีการที่มีขั้นตอนและการคำนวณที่ยุ่งยากเป็นอุปสรรคต่อการตรวจสอบค่าผิดปกติ บทความนี้ได้เสนอ MACRO ในโปรแกรมสำเร็จรูป Minitab เพื่อใช้ตรวจสอบค่าผิดปกติได้สะดวกขึ้น

* *อาจารย์ประจำโปรแกรมคณิตศาสตร์และสถิติ สถาบันราชภัฏนครปฐม*

2. วิธีการ Generalized ESD Many-Outlier

ปัญหาค่าผิดปกติในข้อมูลสามารถอธิบายได้ดังนี้ ให้ $x_1,x_2,...,x_n$ เป็นตัวอย่างที่ประกอบด้วยสับเซต 2 สับเซต คือ $J_1 = \{x_{11},x_{12},...,x_{1m}\}$, $J_2 = \{x_{21},x_{22},...,x_{2k}\}$, $x_{1p} \sim N(\mu,\sigma^2)$, $p = 1,2,...,m$, $x_{2q} \sim N(\mu_{2q},\sigma^2_{2q})$, $q = 1,2,...,k$ เมื่อพารามิเตอร์ไม่ทราบค่า ซึ่งเรียก J_1 ว่าเป็นเซตของ "ค่าปกติ" และเรียก J_2 ว่าเป็นเซตของ "ค่าผิดปกติ" โดย $0 \le k \le n$ และ $m+k \equiv n$ บทความนี้จะทำการแยกสับเซต J_1 และ J_2 ในกรณีที่มีค่าผิดปกติในข้อมูล

วิธีการ Generalized ESD Many-Outlier มีพื้นฐานจากตัวสถิติ $R_1,R_2,...,R_k$ ซึ่งคือ Extreme Studentized Deviate (ESD) ที่คำนวณจากตัวอย่างที่ลดขนาดต่อเนื่องกันไป คือ n , $n-1$, $n-2$, ... , $n-k+1$ โดยที่ k เป็นจำนวนค่าผิดปกติสูงสุดที่คาดว่าจะมีในชุดข้อมูล จากตัวอย่างเริ่มต้นจะได้ว่า $R_1 = \dfrac{\text{Max}|x_i-\bar{x}|}{s}$ โดยที่ $\bar{x} = \dfrac{\sum x_i}{n}$ และ $s^2 = \dfrac{\sum(x_i-\bar{x})^2}{n-1}$ R_2 คำนวณได้ในลักษณะคล้ายกันจากตัวอย่างที่ลดขนาดลงเป็น $n-1$ ซึ่งได้จากการตัดค่าสังเกตที่ให้ค่า $\text{Max}|x_i-\bar{x}|$ จากตัวอย่างเริ่มต้น และ $R_3,...,R_k$ คำนวณได้ในทำนองเดียวกัน ค่าวิกฤติของการทดสอบหาได้โดยกำหนด α แล้วหา λ_i, $i=1,2,...,k$ ที่ทำให้

$$\Pr\left\{\bigcup_{i=L+1}^{k}[R_i > \lambda_i] \mid H_L\right\} = \alpha \ , L = 0,1,...,k-1 \qquad [1]$$

วิธีการนี้จะตรวจสอบค่าผิดปกติได้ตั้งแต่ 1 ถึง k ค่าและสามารถควบคุมความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ได้อย่างดี ทั้งภายใต้สมมติฐานหลัก คือ ไม่มีค่าผิดปกติในข้อมูล และภายใต้แต่ละสมมติฐานแย้งของค่าผิดปกติ 1,2,...,k-1 ค่า ตามลำดับ

<u>รูปแบบการพิจารณาค่าผิดปกติของวิธีการ Generalized ESD Many-Outlier</u>

ถ้าทั้งหมดของ $R_i \le \lambda_i$ แล้วแสดงว่า ไม่มีค่าผิดปกติในข้อมูล

ถ้าบางตัวของ $R_i > \lambda_i$ แล้วกำหนด $C = \text{Max}\{ i;R_i > \lambda_i \}$ จะถือว่า $x^{(0)},x^{(1)},...,x^{(c-1)}$ เป็นค่าผิดปกติ เมื่อ $x^{(0)},x^{(1)},...,x^{(c-1)}$ เป็นค่าสังเกตที่ให้ค่า $\text{Max}|x_i-\bar{x}|$ ต่อเนื่องกันในตัวอย่างที่ค่อย ๆ ลดขนาดลง

จาก [1] ต้องการหา λ_i ที่ทำให้ $\Pr\left\{\bigcap_{i=L+1}^{k}[R_i \le \lambda_i] \mid H_L\right\} = 1-\alpha$ Rosner (1983) ประมาณ $\Pr\left\{\bigcap_{i=L+1}^{k}[R_i \le \lambda_i] \mid H_L\right\}$ ด้วย $\Pr\left\{[R_{L+1} \le \lambda_{L+1}] \mid H_L\right\}$ เมื่อ $L = 0,1,...,k-1$ ซึ่งการตรวจสอบความถูกต้องของการประมาณนี้ พบว่ามีไม่เหมาะสมสำหรับกรณีที่ตัวอย่างขนาดเล็ก ($n < 25$) เพราะระดับ α ที่แท้จริงมากกว่าระดับ α ที่กำหนด อย่างไรก็ตาม เมื่อ $n \ge 25$ ระดับ α ที่แท้จริงมีค่าใกล้เคียงหรือเท่ากับระดับ α ที่กำหนด นั่นคือ วิธีการ Generalized ESD Many-Outlier เหมาะสมกับตัวอย่างที่มีขนาดมากกว่า 25 ขึ้นไป

ภายใต้ H_L กำหนด $R_{L+1} = \text{Max}\left\{|y_i| : i \in I_L\right\}$ โดยที่ $y_i = \frac{x_i - \bar{x}^{(L)}}{s^{(L)}}$, I_L แทนตัวอย่างที่ตัดค่าสังเกต ที่ให้ค่า $\text{Max}|x_i - \bar{x}|$ ออก ส่วน $\bar{x}^{(L)}$ และ $s^{(L)}$ แทนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจาก I_L ตามลำดับ เมื่อ i = 1,2,...,n และ L = 0,1,...,k-1 การประมาณการแจกแจงของ y_i จะใช้ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นแรก ใช้การแจกแจงของ y_i ที่ให้ไว้ใน Thomson (1935) คือ

$$y_i \sim \frac{t_{n-L-2}(n-L-1)}{\left\{\left[n-L-2+t^2_{n-L-2}\right](n-L)\right\}^{(1/2)}}, i \in I_L \qquad [2]$$

ขั้นที่สอง ใช้เทคนิค Bonferoni Inequality ของ Quesenberry and David (1961) ประมาณ $\Pr(R_{L-1} > \lambda_{L+1})$ ด้วย $(n-L)\Pr(y_i > \lambda_{L+1})$ จะได้

$$\Pr(y_i \le \lambda_{L+1}) = 1 - \left(\frac{\alpha}{n-L}\right) \qquad [3]$$

ดังนั้นจาก [2] และ [3] ทำให้ได้ λ_{L+1} สำหรับปัญหาค่าผิดปกติสองด้าน (two-sided outlier problem) คือ

$$\lambda_{L+1} = \frac{t_{d,p}(n-L-1)}{\left\{\left[n-L-2+t^2_{d,p}\right](n-L)\right\}^{(1/2)}}, \quad L = 0,1,...,k-1 \qquad [4]$$

เมื่อ $p = 1 - \left(\frac{(\alpha/2)}{n-L}\right)$, $d = n-L-2$ และ $t_{d,p}$ คือ ค่าวิกฤตอันดับที่ p ของการแจกแจงแบบ t ที่มี d เป็นองศาอิสระ (degree of freedom)

3. วิธีเรียกใช้ MACRO และตัวอย่าง

Rosner (1983) ได้ให้ตารางที่เป็นค่าวิกฤตสำหรับวิธีการตรวจสอบค่าผิดปกติทีละหลายค่าโดยใช้วิธีการ Generalized ESD Many-Outlier พบว่ามีข้อจำกัดมากมายในการใช้ตารางค่าวิกฤตนี้ เพราะว่าตารางค่าวิกฤตมีเฉพาะกรณีที่ n = 25(1)50(10)100(50)500 และ L+1 = 1(1)5,10 หากต้องการใช้ n และ L+1 ที่ต่างไปจากนี้ต้องใช้วิธีประมาณในช่วงเชิงเส้นซึ่งไม่สะดวกและเกิดข้อผิดพลาดได้ง่าย เช่น ในกรณีที่มีข้อมูลตัวอย่างขนาด 143 ซึ่งในตารางไม่มีค่าวิกฤตให้ วิธีการแก้ไข คือ ต้องประมาณค่าวิกฤตของ n = 143 จาก n = 100 และ 150 ตามลำดับ และยังต้องประมาณค่า L+1 อีกด้วย จะเห็นได้ชัดว่าทำให้เกิดความยุ่งยากในทางปฏิบัติและมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดความคลาดเคลื่อนได้ง่าย นอกจากนี้หากข้อมูลที่นำมาตรวจสอบค่าผิดปกติมีขนาดใหญ่ แต่สามารถตรวจสอบค่าผิดปกติได้สูงสุดเพียง 10 ค่า (k = 10) สมมติว่ามีข้อมูลตัวอย่างขนาด n = 500 และมีค่าผิดปกติปะปนอยู่ในข้อมูลชุดนี้อยู่ 15 ค่าแต่สามารถตรวจสอบค่าผิดปกติได้เพียง 10 ค่า จากสิ่งที่เกิดขึ้นจะได้

เมื่อตอนเรียนปริญญาโท มีวิชาที่ต้องเรียนวิชาหนึ่งชื่อ ไทยคดีนิพนธ์ ว่าด้วยการประพันธ์ การผลิตเอกสาร การเขียนหนังสือ สร้างสื่อสิ่งพิมพ์อะไรทำนองนั้น มีอยู่วันหนึ่งอาจารย์ให้การบ้านให้ไปเขียนบทกวี ผู้เขียนเคยเข้าใจว่าการเขียนบทกวีนั้นจะต้องเขียนแบบคำเรียงที่มีสัมผัสนอกในตามแบบฉันทลักษณ์ เช่น กลอนสี่สุภาพ กลอนแปด สักวา นิราศ หรือไม่ไกลไปจากนี้มาก แต่ที่อาจารย์ยกมาเป็นตัวอย่างมันไม่ใช่ เช่นว่า "เห็นนกสีนก เห็นน้ำสีน้ำ เสียงคลื่นกระทบฝั่งดังเสียงคลื่น ...." ประมาณนี้ ที่ยกมายังพอมีสัมผัสบ้าง แต่ก็ไม่มีฟอร์ม หรือ "ต้นไม้ ... ใบไม้ ... ดอกไม้" 3 คำแค่นี้ แล้วก็วาดรูปต้นไม้ต้นหนึ่งเป็นบทกวีแล้ว ผู้เขียนรู้สึกว่ามันยากมากๆ กลับมาถึงบ้านก็ยังนึกไม่ออกว่าจะเขียนเรื่องอะไรและเขียนอย่างไร เริ่มนับถอยหลังจาก 7 วัน เหลือ 2 วันจะต้องส่งการบ้านอาทิตย์หน้า ก็ยังหาเรื่องเขียนไม่ได้ จนกระทั่งรื้อเอกสารอ้างอิงไปเจอหนังสือที่ได้มาจากวัดสวนโมกข์ฯ เล่มนั้นเข้า จึงตัดสินใจว่าต้องอ่านหนังสือเล่มนี้ให้จบในคืนนี้ แล้วเขียนบทกวีเกี่ยวกับธรรมะจากสาระของหนังสือ บังเอิญว่าหนังสือเล่มบาง มีไม่กี่หน้าอย่างที่ว่า หลับๆ ตื่นๆ อ่านจนจบในคืนเดียว การอ่านครั้งนี้ถือเป็นประวัติการ เพราะเป็นการอ่านเอาเรื่องจากหนังสือธรรมะ และก็ได้เรื่องจริงๆ รู้สึกสว่าง คลายเครียด แลเห็นความเป็นไปได้ของธรรมเป็นครั้งแรก จากการสอนของท่านพุทธทาสฯ เกิดศรัทธาคำสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งๆ ที่ผู้เขียนเองพูดได้เต็มปากว่านับถือศาสนาพุทธ เคยเรียนวิชาศีลธรรมตั้งแต่ชั้นประถมถึงชั้นมัธยมมาก็หลายปี บวชพระก็บวชแล้ว แต่ไม่เคยรู้ซึ้งถึงรสพระธรรม ไม่เคยรู้ว่าหัวใจศาสนาพุทธคืออะไร

หนังสือเล่มที่ว่านั้นได้หนีหน้าผู้เขียนไปพร้อมกับน้ำท่วมมหาตใหญ่เมื่อปี 2543 จำชื่อไม่ได้แล้วว่าชื่ออะไร แต่ถ้าเห็นหน้าก็จำได้ หลังจากที่หายไปก็เคยขับรถไปวัดสวนโมกข์ฯ หลายครั้งเพื่อเจตนาไปหาซื้อหนังสือธรรมะโดยตรง แต่ก็ไม่เจอเล่มนี้ อยากจะมีไว้เป็นที่ระลึก และจากที่เคยเป็นคนชอบสะสมพระเครื่อง แล้วโดนผู้หวังดีงัดบ้านเอาไปดูแลเองเสียครั้งหนึ่ง ก็เลยเลิกสะสมพระ หันมาสะสมหนังสือธรรมะ แล้วทำตัวเป็นผู้เผยแผ่ธรรมะให้กับพรรคพวกเพื่อนฝูง เทศนาแล้วก็ยัดเยียดหนังสือให้ไปอ่านอีก ปรากฏว่าสาบสูญไปทุกเล่ม จึงพบธรรมะด้วยตัวเองข้อหนึ่งว่า **"สะสมหนังสือธรรมะดีกว่าสะสมพระเครื่อง"** เพราะหนังสือยัดเยียดให้ไปใช้โดยไม่ต้องซื้อยังไม่แยแสทำหายเฉย นับประสาอะไรพวกจะลงทุนงัดบ้านเข้าไปขโมย

ดังที่กล่าวไว้แต่ตอนต้นว่า การพูดเรื่องธรรมะเรื่องศาสนาเป็นการเพ้อเจ้อกับคนอีกมาก ไม่เว้นแม้แต่กับพุทธศาสนิกชนด้วยกันเอง โดยเฉพาะกับคนที่เข้าใจว่าตนเป็นคนรุ่นใหม่ บท "สิกขา" ของพระพุทธเจ้าจึงหาคนสิกขายาก แม้แต่ผู้เขียนเองรู้สึกประทับใจเพราะสถานการณ์บังคับ หรือเพราะย่างสนธยาวัยก็เป็นได้ หลังจากอ่านจบก็สรุปส่งอาจารย์ แต่ก็เกรงๆ อยู่เหมือนกันว่าที่เขียนมานะมันใช่บทกวีหรือเป็นอะไรก็ไม่รู้ โดยให้ชื่อเรื่องว่า **"มนุษย์กับตัณหา"** ใจความดังนี้

"**ตัณหา** เกิดจากความอยากด้วยอำนาจอวิชชา

ตัณหา ก่อให้เกิด **ความโกรธ**
ความโกรธ ก่อให้เกิด **ความขัดใจ**
ความโกรธ ก่อให้เกิด **บันดาลโทสะ**
ความโกรธ ก่อให้เกิด **ความอาฆาตพยาบาทจองเวร**
ความโกรธ ก่อให้เกิด **สนิมกินใจ**
ความโกรธ **บ่อนทำลายจิตวิญญาณของมนุษย์**
ศาสตราวุธเป็นวัตถุ **มีคุณค่าที่ความคม**
สนิม บ่อนทำลายความคมของศาสตราวุธ
มนุษย์ขัดสนิมศาสตราวุธให้มี **ความคมและทรงคุณค่า**

ศาสตร์ เป็นความคมในจิตวิญญาณของมนุษย์ทำให้มนุษย์ทรงคุณค่า
ตัณหา ก่อ ความโกรธ เป็น **สนิม** ของศาสตร์
มนุษย์ควรขัด **ตัณหา** ที่ **ประดับจิตวิญญาณของมนุษย์** ด้วยหรือไม่"

หลังจากออกไปนำเสนอหน้าชั้นเรียนจบลงปรากฏว่า อาจารย์ไม่เชื่อว่าเขียนเอง เข้าใจว่ามี 2 กรณี กรณีแรกคือเขียนดีเกินคาด (เขียนเรื่องธรรมะเสียด้วย) กรณีที่สองคือเรียนระดับนี้แล้วเขียนได้แค่นี้หรือ อย่างไรก็ตามก็สามารถนำเอกสารมาเป็นหลักฐานชี้แจงจนพ้นข้อสงสัยได้

ความรู้สึกประทับใจบทธรรมะในครั้งนั้น อยู่ในความทรงจำตลอดมา แต่ในช่วงนั้นไม่มีเวลาได้ศึกษาต่อเพราะอยู่ในช่วงเรียน และหลังจากว่างจากภาระงานก็จะทุ่มเวลาให้กับการเขียนวิทยานิพนธ์เพื่อรีบเรียนให้จบ เมื่อจบแล้วก็เริ่มแสวงหามาศึกษาต่อ

ท่านพุทธทาสฯ นำธรรมะของพระพุทธเจ้ามาถ่ายทอดให้เข้าใจง่าย แต่ผู้เขียนนำเรื่องง่ายของท่านพุทธทาสฯ ถ่ายทอดให้กลับไปเป็นเรื่องยากหรือเปล่าก็ไม่รู้ ท่านกล่าวว่าที่ผ่านมาเมื่อพูดถึงพุทธศาสนาก็จะพาเลยไปศึกษาประเทศอินเดียจนถึงชมพูทวีป วกมาประสูติเจ้าชายสิทธัตถะ มีปาฏิหาริย์ต่าง ๆ นา ๆ ว่าไปจนถึงตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าประกาศพุทธศาสนาแล้วก็จบ ไม่รู้เลยว่าธรรมะที่พระพุทธเจ้าต้องการบอกให้รู้จริง ๆ คืออะไร ไม่ได้เจอเนื้อแท้ เจอแต่กระพี้ ส่วนที่รับรู้มาก็เป็นส่วนเนื้องอกของพระพุทธศาสนา ยิ่งนานวันก็ยิ่งงอกออกไปจนหาแก่นธรรมะเดิมไม่เจอ นำมาใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้

ท่านพุทธทาสฯ แจ้งไว้สรุปว่า ในธรรมชาติประกอบไปด้วยธาตุหลายชนิด แต่ในขั้นแรกนี้เรามาทำความรู้จักกับธาตุ 2 ประเภทกันเสียก่อน ประเภทแรกเรียกว่า **วัตถุธาตุ** หรือ **รูปธาตุ** มีอยู่ 4 ชนิด คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ประเภทที่ 2 เรียกว่า **นามธาตุ** มีอยู่ 2 ชนิด คือ วิญญาณธาตุและอากาศธาตุ ธาตุทั้ง 6 ชนิดนี้มีอยู่แล้วในธรรมชาติ มันทรงตัวของมันอยู่ได้ในลักษณะหนึ่ง ๆ ต่างคนต่างอยู่อย่างสงบ ไม่วุ่นวาย ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่ก่อให้เกิดความทุกข์

เป็นหน้าที่ของธรรมชาติที่จะต้องปรุงแต่งผสมมันขึ้นมาเป็นสิ่งต่าง ๆ หากปรุงขึ้นด้วยวัตถุธาตุหรือรูปธาตุอย่างเดียวก็จะเป็นร่างกายที่ไร้วิญญาณ แต่หากประกอบกันขึ้นมาครบทั้ง 6 ธาตุเมื่อไร ก็จะเป็นร่างกายที่มีพร้อมด้วยจิตใจ และเมื่อมีกายและจิตประกอบกันพร้อม ก็**พร้อมที่จะเป็นที่เกิดของความทุกข์ในทันที**

หากธรรมชาติปรุงแต่งขึ้นให้เป็นมนุษย์ ก็เป็นที่ทราบกันว่าทุกคนต่างต้องการความสุข ไม่มีมนุษย์คนไหนต้องการให้ตัวเองได้รับความทุกข์ แต่ปัจจัยที่ก่อให้เกิดสุขที่แท้จริงนั้นสร้างได้ยาก ใช้เวลานาน เห็นผลช้ากว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดทุกข์ มนุษย์จึงเลือกทำในสิ่งที่เห็นผลเร็ว พระชยสาโร ภิกขุ เจ้าอาวาสวัดป่านานาชาติ จังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า *"มนุษย์อยากสุขแต่ไม่รู้จักสุข อยากหนีทุกข์แต่ไม่รู้จักทุกข์ สุ่มสี่สุ่มห้าเดินคลำไปในความมืดเอาความหวังในความสุขข้างหน้าเป็นที่ปลอบใจ บางคนอ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเนรมิตให้ความมืดกลายเป็นความสว่าง แต่พระพุทธเจ้าสอนว่า โยม มันสว่างอยู่แล้ว ไม่ต้องไปบนบานศาลกล่าวที่ไหนหรอก ลืมตาก็จะเห็นเอง"*

ศาสดาของหลายศาสนากล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่อ่อนแอ ไม่สามารถจะนำตัวเองให้พ้นจากทุกข์ได้ ต้องอาศัยความเชื่อในพระคัมภีร์และศรัทธาในตัวพระศาสดาของศาสนานั้น ๆ ถึงจะพ้นจากความทุกข์ได้ โดยเอาระบบความเชื่อในพระคัมภีร์เป็นเครื่องตัดสินว่าเป็นศาสนิกชนของศาสนานั้นหรือไม่ ใครเชื่อได้ถือว่าใช่ ถ้าเชื่อไม่ได้ก็ถือว่าเป็นคนนอกศาสนา

แต่พระพุทธเจ้าตรัสว่า มนุษย์มีความทุกข์เพราะหลงยึดมั่นถือมั่นว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีตัวตน ของตน แต่มนุษย์มีสติปัญญา สามารถพัฒนานำพาตนเองให้หลุดพ้นจากความทุกข์ได้ด้วยตนเอง ด้วยการสิกขาธรรมะ การสิกขา ประมาณว่า *เป็นการศึกษาเล่าเรียนให้รู้แจ้ง แล้วประพฤติปฏิบัติตามที่ได้เรียนรู้ จนบรรลุถึงผลของการปฏิบัติตามความจริงของสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้น* พระพุทธเจ้าไม่ได้ชักชวนให้เชื่อในพระธรรมคำสอน แต่ให้เอาคำสอนแต่ละบทไปสิกขา จึงเรียกคำสอนแต่ละบทว่าบทสิกขา เช่น ไตรสิกขา หมายถึง ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นต้น ศาสนาพุทธ ไม่ใช่ระบบความเชื่อ แต่เป็นระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาให้เข้าถึงสิ่งที่ดีงาม โดยท่านสอนให้พัฒนาความสัมพันธ์กับปัจจัย 4 ด้านให้ถูกต้องเหมาะสม คือ ความสัมพันธ์กับโลกวัตถุ ความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ความสัมพันธ์กับทางจิตหรืออารมณ์ ความสัมพันธ์กับปัญญา

แต่การที่จะพัฒนาอะไรให้ประสบความสำเร็จนั้น มีเงื่อนไข 2 ข้อ คือ ศึกษาให้รู้ชัดเจนในเป้าหมายแล้วมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงเป้าหมายนั้นหนึ่ง และต้องมีความรู้ความเข้าใจในการที่จะเข้าไปให้ถึงเป้าหมายอีกหนึ่ง

ฟังดูแล้ว ยากเหลือเกินที่เรา ๆ ท่าน ๆ ไม่ใช่พระใช่เจ้าจะสิกขาธรรมะของพระพุทธองค์ซึ่งมีถึงแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ หรือ 84,000 เรื่อง แม้แค่เพียงคิดดูก็รู้สึกว่ามันยังห่างไกลนัก แต่พระพุทธองค์ก็บอกว่าให้สิกขาหัวใจของพระพุทธศาสนาก็พอ หัวใจของพระพุทธศาสนาพระพุทธองค์ตรัสสรุปเพียงประโยคเดียวว่า **"สพเพ ธมมา นาลำ อภินิเวสาย"** แปลว่า ***สิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น*** เมื่อไม่ยึดมั่นถือมั่นก็สามารถพ้นทุกข์สู่นิพพานได้

ความทุกข์ คือ อะไร ดังที่กล่าวมาแล้วว่าไม่มีมนุษย์คนใดปรารถนาจะได้ความทุกข์ รังเกียจเกลียดกลัวความทุกข์ ความทุกข์จึงประมาณว่า คือ ความสกปรก กลัดกลุ้ม เศร้าหมอง ระทมขมขื่น ซึมเศร้า พลัดพราก ผิดหวัง น่าจะมีค่าประมาณนี้ ซึ่งล้วนแต่ไม่เป็นสิ่งที่พึงประสงค์ทั้งสิ้น

ความทุกข์ เกิดขึ้นจากการหลงผิดคิดว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่อุบัติขึ้นมาในโลกมีตัวมีตน จนหลงไปยึดมั่นถือมั่นเอาว่าเป็นตัวกูบ้าง เป็นของกูบ้าง ซึ่งตรงข้ามกันเลยกับที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ว่า *สิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น*

เหตุเกิดทุกข์ ทุกข์เกิดขึ้นจากตัณหา 3 ประการ คือ

1. *กามตัณหา* คือ อยากในสิ่งที่รัก อันเกิดจากรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ธรรมารมณ์
2. *ภวตัณหา* คือ ความอยากเป็นตามที่อยากจะเป็น
3. *วิภาวตัณหา* คือ ความอยากไม่ให้เป็นตามที่ไม่ต้องการจะเป็น

มูลเหตุที่นำพาให้ใกล้ชิดความทุกข์ก็มาจาก 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยจากภายนอกและปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สิ่งที่แวดล้อมตัวเราอยู่ เช่น คน สัตว์ พืช ดินฟ้าอากาศ เป็นต้น คนก็มีทั้งที่เป็นชนชั้นปกครองและผู้ที่ถูกปกครอง หากใช้อำนาจในทางมิชอบ หรือฝืนกฎระเบียบของสังคมก็เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ดิน ฟ้าอากาศ ก็เป็นสาเหตุให้เกิดเจ็บไข้ได้ป่วย นี่เรียกว่าปัจจัยจากภายนอกร่างกายทำให้เกิดทุกข์

ปัจจัยภายใน แบ่งได้เป็น 3 ทาง คือ **ทางกาย ทางจิต ทางวิญญาณ**

ทุกข์ทางกาย เกิดจาก ความไม่สมบูรณ์ของร่างกาย สุขภาพไม่ดี ขาดสมรรถภาพ

ทุกข์ทางจิต เกิดจาก จิตไม่สมประกอบ ปัญญาอ่อน บ้า ๆ บอ ๆ

ทุกข์ทางวิญญาณ หมายถึง ทุกข์ทางสติปัญญา เกิดจากสติปัญญาไม่พอ ไม่สามารถรู้แจ้งเข้าใจจริงในสิ่งต่าง ๆ เป็นเหตุให้สิ่งที่ไม่ถูกไม่ต้องเข้ามาครอบครองชีวิต

เมื่อมีทุกข์ก็ก่อให้เกิดโรคขึ้น 2 ประเภท คือ โรคทางกาย กับ โรคทางจิตวิญญาณ

โรคทางกาย หมายถึง Physical disease รวมถึงโรคทางจิตที่รักษากันตามโรงพยาบาลประสาท หมายถึง

Mental disease ในทางพุทธศาสนาจัดว่าจิตประเภทนี้เป็นจิตส่วนที่เกี่ยวเนื่องอยู่กับกาย จึงจัดเอาไว้ในฝ่ายของ โรคทางกายทั้งหมด

โรคทางจิต (ในสมัยพุทธกาลเรียกว่า **อรรถกถา**) หมายถึง Spiritual disease คือส่วนที่เกี่ยวเนื่องกับทาง จิตวิญญาณ ทางความคิด เกิดขึ้นจากอำนาจของกิเลส ประเภทอวิชชา มิจฉาทิฏฐิ ผลของมันก็คือเป็นเหตุให้พูด ผิด คิดผิด ทำผิด

โรคทาง Physical disease, Mental disease เป็นส่วนของโรคทางกาย เกิดกับบางคน บางเวลา พิษภัย ของมันไม่ใหญ่โต ไม่เกี่ยวข้องกับทางพุทธศาสนาเท่าไร แตกต่างจากโรคทางจิตวิญญาณ หรือโรคทาง Spiritual disease พิษภัยร้ายแรง เกิดกับทุกคนทุกเวลา แต่น่าแปลกที่คนทั้งโลกไม่ค่อยรู้จักโรคทางจิตวิญญาณ ทำให้โรค ทางจิตวิญญาณกำเริบแพร่กระจายความทุกข์ในสังคมโลกมากขึ้นทุกวัน

การจะยุติความทุกข์เพราะโรคทางจิตวิญญาณลงให้ได้ ต้องใช้ธรรมะของพระพุทธเจ้าเข้าเยียวยา ถามว่า แล้วทำไมธรรมะจึงเป็นที่พึ่งของคนไม่ได้ทั้ง ๆ ที่คนนับถือพุทธตั้งมากมาย พระก็มีอยู่หลายหมื่นแสน แต่ก็ยังเห็น คนเป็นทุกข์กันทั้งบ้านทั้งเมือง ... *ก็เพราะคนไม่รู้ว่าตัวเองเป็นโรคจึงไม่ใช้ยา*

โรคทางจิตวิญญาณมันยากที่จะรู้จัก เข้าใจยากหากไม่ใส่ใจจริง มันเป็นตัวการของความทุกข์ทั้งปวง มัน คือ *ความยึดมั่นถือมั่นว่าตัวกู-ของกู* มันเป็นศูนย์กลาง เมื่อปรากฏออกมาก็พาให้เราทำไปตามอำนาจความเห็น แก่ตัว ทุกครั้งที่ได้เห็นรูป ได้ยินเสียง ได้กลิ่น ได้ลิ้มรส ได้สัมผัสแล้วจิตคิด ว่าเป็นกู เมื่อรู้สึกรักชอบก็เกิด โลภ เกิดความใคร่ อยากได้เอามาเป็นของกู เมื่อเกลียดชังก็เป็น โกรธ คิดผลักดันออกไปว่าเป็นศัตรูของกู ในบาง คราวก็ตัดสินใจไม่ได้ว่าจะรับเข้ามาหรือจะผลักไสออกไปก็เกิดเป็น **โมหะ หรือหลง** ไม่รู้ว่าจะไปทางไหนดี ทั้งนี้ เพราะพวกเราคิดไปว่าธาตุที่ประกอบขึ้นเป็นร่างนี้คือตัวกู อารมณ์ที่มากระทบคือของกู เกิดความเห็นแก่ตัวขึ้นมา อย่างรุนแรง จะแสดงให้เห็นหรือไม่ก็ตาม แต่มันเกิดโรคจิตวิญญาณขึ้นแล้ว

เมื่อรู้ว่าโรคทางจิตวิญญาณเกิดจากการยึดมั่นถือมั่นว่าตัวกู-ของกูแล้วจะรักษาอย่างไร คำตอบไม่ยาก ก็ คือเลิกยึดมั่นถือมั่นว่าตัวกู-ของกู ทำจิตให้ว่าง เมื่อจิตว่างก็หายจากโรคจิตวิญญาณ ดังพุทธสุภาษิตที่ว่า **นิพพานัง ปรมัง สุญญัง** แปลว่า *ว่างที่สุดนั่นแหละคือนิพพาน* หมายความว่า ว่างจากตัวกู-ของกูโดยเด็ดขาด ไม่เหลือเยื่อใย ด้วยการใช้ **หัวใจของพุทธศาสนา** ว่า **"สพเพ ธมมา นาลัง อภินิเวสาย"** แปลว่า ***สิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น*** ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสว่า ใครได้ฟังข้อความนี้คือได้ฟังทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ได้ปฏิบัติข้อนี้คือได้ปฏิบัติ **ทั้งหมดในพระพุทธศาสนา** ถ้าได้รับผลจากการปฏิบัติข้อนี้ก็คือได้รับผลทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ดังนั้น เมื่อ ไม่ยึดมั่นถือมั่นแล้ว มันก็ทำให้จิตว่างที่สุด เมื่อจิตว่างก็ไม่เกิดโรคโลภ โกรธ หลง ส่งผลให้ไม่ทำผิดทั้งทางกาย วาจา ใจ และเมื่อมีรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ธรรมารมณ์ ประดังเข้ามาก็จะมีภูมิต้านทานเกิดขึ้น ไม่เกิดไม่แพร่ โรคจิตวิญญาณ

แต่คนเรากลับหลงผิดคิดว่าการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย การตกระกำลำบาก พลัดพราก ฯลฯ เป็น ทุกข์ ความเป็นจริงทุกข์เพราะไปยึดมั่นในสิ่งเหล่านั้นต่างหาก สิ่งใดที่ไปยึดมั่นถือมั่นสิ่งนั้นคือตัวทุกข์ สิ่งใดไม่ ยึดมั่นถือมั่นสิ่งนั้นไม่เกิดทุกข์ ร่างกายและจิตใจก็เช่นกัน ใช่ว่าประกอบกันขึ้นแล้วจะเป็นทุกข์ไปหมด ร่างกาย และจิตใจที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ ไม่เจือด้วยความรู้สึกว่าตัวกู-ของกูแล้วจะไม่มีทุกข์เลย เป็นจิตว่าง จิตว่างจะเต็มไป ด้วยสติปัญญา จิตในทางพุทธศาสนาจึงมี 2 อย่าง คือ จิตที่ยึดมั่นว่าตัว-กูของอย่างหนึ่ง และจิตว่างที่เต็มไปด้วย สติปัญญาอีกอย่างหนึ่ง ทั้ง 2 อย่างนี้เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน อยู่ด้วยกันไม่ได้ **สติอยู่ ตัวกู-ของกูก็หายไป**

ทีนี้คำว่าปัญญาก็มี 2 ลักษณะอีกเช่นกัน ปัญญาที่ต้องการจะให้เกิดเป็นตัวกู-ของกูประเภทหนึ่ง และ ปัญญาอย่างมีสติ คือปัญญาที่ว่างจากตัวกู-ของกูอีกประเภทหนึ่ง ปัญญาอย่างมีสติเป็นปัญญาที่มียารักษาโรคทาง

จิตวิญญาณเข้ามาอยู่ด้วย จึงกล่าวได้ว่า ความว่างคือสติปัญญา ความว่างคือธรรมะ ความว่างคือพุทธะ คือธรรมะทุกประการในพระไตรปิฎก

ในขณะที่มีสติปัญญาที่สุด จะมีความละอายบาป กลัวบาป มีความซื่อสัตย์ อดกลั้น อดทน รู้แจ้งเห็นจริง บรรลุผลแห่งนิพานได้ ก่อให้เกิดสันติขึ้นแก่โลก ค้ำจุนโลกได้ เพราะเกิดธรรมะ ว่างจากตัวกู-ของกู รู้แจ้งในอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

จึงสรุปได้ว่า ว่างจากตัวกูของกูคือ **ว่าง** ไม่ว่างจากตัวกูของกูคือ วุ่น ดังนั้นจึงมีว่างกับวุ่น 2 อย่าง **ในความว่างจะมีพุทธะ ธรรมะ สังฆะ อยู่ด้วย** ถ้าว่างชั่วคราวก็มีอยู่ด้วยชั่วคราว ถ้าว่างเด็ดขาดก็จะอยู่ด้วยอย่างถาวร

วิธีขจัดโรคตัวกู-ของกูมีอยู่หลายวิธี เช่น พิจารณาให้เห็นเสมอว่า ตัวกู-ของกูนั้นเป็นเพียงมายา เป็นภาพลวงตา ไม่มีจริง เป็น **ปฏิจจสมุปบาท** คือ การคิดปรุงแต่งต่อไปเป็นทอดๆ จากสิ่งที่สัมผัสมาด้วยตา หู ลิ้น จมูก ผิวหนัง เช่น เห็นด้วยตาก็ปรุงเอาว่าสวยไม่สวย ถ้าสวยปรุงต่อว่าต้องชอบ ไม่สวยก็รังเกียจ ไม่ชอบ ถ้าชอบก็ปรุงให้เกิดความอยากได้ ถ้าไม่ชอบก็ปรุงแต่งให้หาทางผลักไสให้ไกลห่าง เมื่อเกิดความอยากได้ก็หาทางเอามาครอบครอง เกิดเป็นตัวกู-ของกู เกิดกิเลสตัณหา หรือเมื่อเกิดสัมผัส บาลีว่า **ผัสสะ** ผัสสะแล้วปรุงให้เป็นเวทนา เวทนาปรุงเป็นตัณหา ตัณหาปรุงเป็นอุปาทาน อุปาทานปรุงเป็นภพ ภพปรุงเป็นชาติ ชาติคือความเกิด เมื่อเกิดแล้วก็ไม่พ้นแก่ เจ็บ และตาย จึงทำให้เป็นทุกข์ ดังนั้นเมื่อเกิดผัสสะก็อย่าได้ปรุงแต่ง ผัสสะทางตาก็ให้ตัดเสียแค่ตาเห็น ผัสสะทางหูก็ตัดแค่หูได้ยิน ให้จบแค่นั้น อย่าไปปรุงให้เกิดเวทนาจนรู้สึกพอใจไม่พอใจ เมื่อไม่มีเวทนาก็ไม่เกิดตัณหาคือตัวกู-ของกู ไม่เกิดโรคทางจิตวิญญาณ ไม่เป็นทุกข์ จงมองให้เห็นว่าทุกอย่างเป็นเพียงภาพมายาที่ลวงตา ไม่มีจริง

การเกิดผัสสะเป็นภาพลวงตา เสมือนมีน้ำ มีลม มีฝั่ง เมื่อลมพัดน้ำก็เกิดคลื่น น้ำ ลม ฝั่ง มีจริง แต่ตัวคลื่นเป็นมายา คลื่นกระทบฝั่งก็จางหายไป คลื่นกระทบฝั่งประดุจดังผัสสะที่มากระทบกับเรา วันหนึ่งๆ ผัสสะด้วยรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสที่ประดังมากระทบมากมายหลายร้อยหลายพันครั้ง ปัญหาอยู่ที่ว่ารู้ว่าเกิดผัสสะแล้วจะหยุดไม่ให้ปรุงเป็นเวทนาได้อย่างไรเพราะไม่เคยฝึกธรรมะ และแนวที่ปฏิบัติประจำคือเมื่อเกิดผัสสะแล้วก็ปรุงเป็นเวทนา เกิดตัณหา เกิดอุปาทาน เกิดภพ เกิดชาติ เพราะเป็นทางเดินประจำที่คุ้นเคยและง่ายที่สุด แต่เราจะต้องไม่เดินทางสายนี้อีกต่อไป เราจะเดินทางสายใหม่ แม้จะรู้สึกว่ายากลำบากเพราะไม่คุ้นเคยในระยะแรก แต่ต้องเข้าใจว่าเป็นทางถูก ปลอดภัยในชีวิตมากที่สุดเมื่อเราฝืนเดินจนคุ้นเคย เมื่อมีผัสสะเราจะเดินไปในทางของสติปัญญา ทางธรรมะ ไม่ไปทางตัวกู-ของกูอีกต่อไป แม้ว่าบางครั้งเผลอเลยไปบ้าง เลยไปถึงเวทนาแล้วก็ยังวกกลับไปทางสติปัญญาได้ ไม่เลยไปถึงตัวกู-ของกู ทำได้อย่างนี้ก็มีพระอรหันต์อยู่ในตัว พระพุทธเจ้าตรัสว่า "**ถ้าพวกเธออยู่กันให้ถูกต้องแล้ว โลกนี้ก็จะไม่ว่างจากพระอรหันต์**" อยู่ให้ถูกต้องคือ อยู่ในลักษณะที่รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสเข้ามาแตะต้องไม่ได้ ถ้าทำอย่างนี้ได้ทั้งวันทั้งคืนก็จะไม่มีทุกข์เลย ไม่เป็นโรคจิตวิญญาณ เพราะธรรมะจะเป็นภูมิต้านทานคอยคุ้มกันและเป็นยารักษาโรคทางจิตวิญญาณ

หลายคนอาจแย้งว่า เมื่อไม่ให้ตอบสนองกับสิ่งที่มากระทบสัมผัสแล้ว ชีวิตจะมีความหมายอะไร วันหนึ่งๆ ก็คงไม่ต้องคิดทำอะไร หรือจะทำไปก็เฉื่อยชาเพราะต้องคอยคิดระแวงระวัง แต่ความจริงพระพุทธองค์ตรัสว่า มันกลับตรงกันข้าม การที่ทำให้จิตว่างจะทำให้หมดกิเลสตัณหา ก่อให้เกิดปัญญาที่แท้จริงขึ้นมากมาย **กลายเป็นคนคิดถูก ทำถูก ทำได้รวดเร็ว** เป็นสุขอย่างยิ่ง ที่สำคัญคือเป็นความสุขที่แท้จริง ไม่เป็นมายา ไม่หลอกลวง ไม่เป็นอันตราย

พูดถึงเรื่องมายา อารมณ์ก็เป็นมายา หลายคนมองเรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ว่าเป็นเรื่องของคนแก่ เป็นเรื่องที่มีไว้สำหรับสวดศพคนตาย แท้จริงมันเป็นเรื่องที่คนเป็นๆ ต้องนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน หากใครได้นำเรื่อง

อนิจจัง ทุกขัง อนัตตามาใช้ในชีวิตประจำวันคนนั้นจะมีภูมิต้านทานโรคสูงสุด **มีความเป็นอยู่อย่างเกษม** ท่านไม่ใช้คำว่าอยู่อย่างสุข เพราะความสุขก็เป็นมายา **เกษม** หมายความว่า อิสระและสงบเย็น ไม่หลงรัก ไม่หลงเกลียด ไม่หัวเราะ ไม่ร้องไห้

การเกิดตัวกู-ของกูขึ้น ก็เพราะต้องการให้ได้มาซึ่งสุขเวทนา คือความสนุกสนาน ความเอร็ดอร่อย โดยหารู้ไม่ว่า **ตัวสุขเวทนานั้นมันก็เป็นมายา** เพราะมันเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ไม่มีตัวตน ไม่ยืนยงคงกระพันเช่นเดียวกับเกลียวคลื่น แต่ไม่ว่าโลกไหนๆ ก็เห็นคุณค่ากันที่สุขเวทนา พยายามแสวงหาโชคลาภ ทรัพย์สมบัติ ความร่ำรวย ยศฐาบรรดาศักดิ์ เกียรติยศชื่อเสียง บริวารพวกพ้อง หลงงมงายในวัตถุจนหลงทาง แต่ก็ยังเข้าข้างตัวเองว่ามีเหตุผล ทำไปเพื่อให้เกิดสุขเวทนาทั้งสิ้น ทั้งที่เป็นความสุขแค่กระตุ้นประสาทหรือบำเรอตัวกู-ของกูเท่านั้น การแสวงหาความสุขประเภทนี้ก็มีได้บ้าง เอาแต่ความพอดีตามอัตภาพ เหมาะสมตามกาลเวลา เพราะวันใดที่เราหมดอำนาจ ยศฐาบรรดาศักดิ์ เกียรติยศชื่อเสียงก็ค่อยๆ จางหาย พวกพ้องบริวารจะค่อยๆ จำไม่ได้พากันห่างเหิน โชคลาภ ทรัพย์สมบัติ ความร่ำรวย ก็ร่อยหรอ ไม่ถาวรจีรัง

ดังนั้น การแสวงหาความสุขประเภทนี้ ต้องมีสติคอยกำกับให้อยู่ในขอบเขต ไม่หลงทุ่มจนหมดใจเพราะจะได้รับทุกข์มาแทน ต้องเข้าใจและมีสติอยู่เสมอว่าสุขเวทนาก็เป็นมายาอย่างหนึ่ง ถ้าใช้สติตรองสักนิดก็จะพบว่า **เพียงแค่เริ่มคิดหาความสุขก็เริ่มทุกข์แล้ว** จึงไม่ควรดกไปเป็นทาสมัน ใช้ธรรมะจัดการกับมันให้สมกับความเป็นมายา และถ้าจัดการเรื่องนี้ได้เรื่องอื่นก็ถูกต้องหมด แล้วก็จะไม่กลัดกลุ้ม ระทมขมขื่น ไม่ซึมเศร้า ไม่รู้สึกพลัดพรากผิดหวัง ปลอดจากโรคทางวิญญาณ

พระชยสาโร ภิกขุ กล่าวว่า *"ความเข้าใจในเรื่องความสุขและความทุกข์ ในสมัยนี้ดูเหมือนว่า ความเข้าใจของคนทั่วไปในสิ่งเหล่านี้ค่อนข้างพล่ามัว คนไม่เข้าใจคำสอนของพระพุทธศาสนาก็ย่อมไม่ได้รับประโยชน์จากพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร แล้วอย่างนี้จะเป็นความผิดของพระศาสนาหรือ ใครอยู่ใกล้เกลือแล้วอยากกินด่างก็เป็นเรื่องสิทธิมนุษยชน แต่ปัญหาต่างๆ มักจะเกิดขึ้นในสังคม เมื่อผู้กินด่างหลงเชื่อว่าด่างคือเกลือจึงมักบ่นว่า ทุกวันนี้เกลือไม่เค็มจริง"*

มนุษย์ไม่เป็นสุขจริงเพราะหลงยึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่างๆ ว่าเป็นตัวกู-ของกู ดังนั้นการฝึกให้เห็นสิ่งทั้งหลายตามความจริงหลุดออกจากอุปาทาน จนจิตเป็นอิสระจากวงจรของกิเลส คือการเข้าถึงความสุขที่แท้จริง เมื่อถึงตรงนี้ได้ก็จะพบความจริงว่าความสุขที่เราเคยพยายามแสวงหามาตั้งแต่ต้นมันเป็นมายา เป็นของเด็กเล่น เป็นความสุขที่ล่มสลายได้ ไม่เหมือนกับความสุขประเภทหลัง ไม่มีใครสามารถทำลายแหล่งความสุขของผู้ที่เจริญธรรมได้

เมื่อพิจารณาให้ดีแล้วตัวเราก็มีว่างอยู่มาก เพราะเวลาเราว่าง(ไม่วุ่น) เราก็มีสติปัญญาอยู่มาก วุ่นก็เกิดเป็นพักๆ เหมือนคลื่นกระทบฝั่ง แต่เกิดวุ่นทุกทีก็ทุกข์ทุกครั้งเช่นกัน เวลาที่ไม่วุ่น ไม่ทุกข์เลยจนเกิดนิพพานขึ้นก็มีอยู่มาก **เพียงแต่เราโง่มองข้ามนิพพานที่มีอยู่ไปเสียเอง มันจึงมองไม่เห็นว่ามีนิพพาน** แม้เป็นนิพพานน้อยๆ เพียงชั่วครั้งชั่วคราวก็เป็นชนิดเดียวกันกับนิพพานถาวร เมื่อไรที่เราปฏิบัติธรรมให้เกิดขึ้นในใจ เกิดซอบ ความศรัทธาเชื่อมั่น มีความพากเพียรเอาจริงเอาจัง มีจิตจดจ่อ คอยสอดส่องปฏิบัติธรรมะอยู่เสมอแล้วก็จะสำเร็จ ทำลายโรคได้ ไล่ความวุ่นออกไปเหลือแต่ความว่าง ก็จะพบนิพพานถาวร

ก่อนที่จะสมมุติยุติพระธรรมเทศนาใคร่ขออำนวยอวยชัยไว้เสริมบารมี(ไม่ใช่เสริมอิทธิพล)ว่า

ธรรมชาติไม่เคยยัดเยียดความทุกข์ให้ใคร จิตวิญญาณของเราเองต่างหากที่ปรุงแต่งเอาผัสสะที่มากระทบตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เพราะความไม่รู้จนเกิดความอยาก แล้วแสวงหามาสนองตัวกู-ของกู ด้วยวิธีการต่างๆ ถูกบ้าง

• ผู้หญิงไทยกับบทบาทผู้นำในอดีต

Rosner, B.(1983). *Percentage Point for Generalized ESD Many-Outlier Procedure*, Technometrics 25.,165-172

Thomson, W.R.(1935). *On a Criterion for the rejection of Observations and the Distribution of the Ratio of Deviation to Sample Standard Deviation*, Annals of Mathematical Statistics 6.,214-219.

Tietjen, G.L. and Moore, R.H.(1972). *Some Grubbs-type Statistics for the Detection of Several Outliers*, Technometrics 55.,583-598

ประวัติผู้เขียนบทความ

1. ชื่อ นายประสพชัย พสุนนท์
2. สถานที่ทำงาน โปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
สถาบันราชภัฏนครปฐม
3. การศึกษา
3.1 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี วท.บ.(คณิตศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยทักษิณ
3.2 สำเร็จการศึกษาปริญญาโท วท.ม. (สถิติประยุกต์) จากมหาวิทยาลัยศิลปากร
4. สถานที่ติดต่อ
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏนครปฐม
85 ถนนมาลัยแมน อ.เมือง จ.นครปฐม 73000
โทร.(034) 261021-36 ต่อ 751
(01) 7473438

สำคัญของตนเองจะลดลง หรือผู้หญิงอาจทำหน้าที่ได้ดีกว่าและเหนือกว่า หรือถ้ามองในเชิงเห็นอกเห็นใจก็อาจเป็นไปได้ที่ผู้ชายเห็นว่าผู้หญิงมีภาระและหน้าที่หนักอยู่แล้ว ไม่อยากให้รับภาระที่หนักยิ่งขึ้นอีก จึงต้องกำหนดบทบาทและหน้าที่บางอย่างไว้สำหรับผู้ชายโดยเฉพาะ ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นจริงก็ไม่น่าจะมีวาทกรรมที่กล่าวถึงผู้หญิงในทางลบ แต่ควรกล่าวถึงผู้หญิงในเชิงยกย่อง ให้ความสำคัญ ให้เกียรติและสร้างสรรค์มากกว่า

บทบาทผู้นำของผู้หญิงไทยในสังคมยุคใหม่

การกล่าวถึงบทบาทผู้หญิงไทยในอดีต ไม่ใช่เพื่อนำมาใช้เป็นข้ออ้างหรือข้อตัดสินว่า หญิงไทยมีบทบาทผู้นำมากกว่าชาย แต่ต้องการสะท้อนความจริงที่ว่าสังคมไทยในอดีตไม่เคยมองผู้หญิงด้วยสายตาที่ชื่นชม ไม่เคยตระหนักถึงความเป็นแม่ ไม่เคยให้ความเป็นธรรมและไม่เคยแม้แต่จะให้สิทธิเสรีภาพในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีชีวิตอยู่ในสังคมเดียวกัน การสะท้อนถึงบทบาทของผู้หญิงไทยในอดีตจึงน่าที่จะทำให้ผู้คนในสังคมยุคใหม่ได้รู้ได้เข้าใจในการเป็น "ผู้นำ" ของผู้หญิงดีขึ้นและตัดสิน "การเป็นผู้นำ" ของผู้หญิงด้วยหัวใจที่เป็นธรรมมากขึ้น

ในอดีต...ผู้หญิงถูกทำให้เฉื่อยชาต่อการฝึกฝนสติปัญญาและแสวงหาความรอบรู้ ไม่สนใจการเมือง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง[1] รวมทั้งขาดความกล้าในการตัดสินใจทำในสิ่งต่างๆ ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวของผู้หญิงเอง ไม่ว่าจะเป็นสถานภาพที่ด้อยกว่าชาย ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยมและการแบ่งชนชั้นในสังคมที่เป็นตัวกำหนดให้ผู้หญิงต้องมีบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่อยู่ในกรอบที่สังคมยอมรับ[2] สภาพดังกล่าวเป็นความกดดันที่ก่อให้เกิดแรงผลัก กระตุ้นให้ผู้หญิงไทยในสังคมยุคใหม่ต้องลุกขึ้นต่อสู้เพื่อยกระดับฐานะของผู้หญิงให้ทัดเทียมกับชาย ซึ่งจะเห็นได้จากบทบาทอันหลากหลายที่แสดงถึงความท้าทายในการก้าวสู่ความเป็นสตรีผู้นำในสังคมยุคใหม่ในหลายกลุ่มหลายอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นการก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งรัฐมนตรีหญิง การเป็นวุฒิสมาชิกอันทรงเกียรติ การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ว่าราชการจังหวัดหญิง เจ้าของกิจการขนาดใหญ่ ผู้จัดการธนาคาร หรือการเข้าไปมีบทบาทในการบริหารท้องถิ่นเคียงบ่าเคียงไหล่กับนักปกครองชายอย่างเช่น กำนันหญิง ผู้ใหญ่บ้านหญิงหรือการเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นการปรับเปลี่ยนฐานะและบทบาทของผู้หญิงเพื่อก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้นำในสังคมยุคใหม่ทั้งสิ้น สุพัตรา ศิริมังคลา กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงว่า การที่ผู้หญิงโสดและแม่บ้านต้องออกทำงานนอกบ้าน แสดงถึงความกล้าหาญของผู้หญิงในการก้าวออกไปสู่โลกภายนอก...ทำให้โฉมหน้าของผู้หญิงไทยโดยเฉพาะในเมืองแตกต่างอย่างมากกับผู้หญิงไทยในอดีต[3] ขณะที่ กาญจนา แก้วเทพ ชื่นชมกับสตรีแกร่งที่มีความเชื่อมั่นและพึ่งพาตนเอง รวมทั้งพอใจที่จะให้สตรีเหล่านั้นรับเอาอิทธิพลที่ดีของตะวันตกทั้งในด้านความรู้และความทันสมัยโดยที่ยังคงรักษาความเป็นกุลสตรีไทยไว้ด้วย[4] ศิริรัตน์ อาศนะ ชี้ให้เห็นว่า สตรีสูงศักดิ์ในสังคมยุคใหม่จะมีบทบาทเป็นผู้จัดกิจกรรมในสังคม เพราะมีโอกาสได้รับการศึกษาและแสดงบทบาทเป็นผู้นำของบ้านเมืองได้มากกว่าสมัยก่อน ขณะที่สตรีสามัญจะมีบทบาทและสิทธิในการคบเพื่อนต่างเพศได้มากกว่าสตรีสูงศักดิ์[5] ไพลิน รุ้งรัตน์ ให้ทัศนะถึงการต่อสู้ของผู้หญิงในวรรณกรรมไทยกับความเป็นจริงในสังคมว่า มีอยู่ 4 ประเภท คือประเภทต่อสู้เพื่อให้ผัวรัก

---

[1] *จิระนันท์ พิตรปรีชา โลกที่สี่ 2522 หน้า 11*

[2] *วาสนา บุญสม บทบาทผู้หญิงในนวนิยายและเรื่องสั้นของหลวงวิจิตรวาทการ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ 2535 หน้า 84*

[3] *สุพัตรา ศิริมังคลา การศึกษาบทบาทและสถานภาพของผู้หญิงในงานโฆษณา 2534 หน้า 3*

[4] *กาญจนา แก้วเทพ "อะไรเกิดขึ้นกับผู้หญิงเมื่อจุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษมาถึง" อิตถีศาสตร์ 2535 หน้า 148-158*

[5] *ศิริรัตน์ อาศนะ สตรีในวรรณกรรมล้านนา 2529 หน้า บทคัดย่อ*

---

* *ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*

[1] *จุรี จุลภาค "ค่านิยมของสังคมที่มีผลกระทบต่อบทบาทสตรี" สตรีทัศน์ 2(2) : 46-48 ; กุมภาพันธ์-เมษายน 2528*

โดยใช้วิธีเอาความดีเข้าข่ม ประเภทต่อสู้ด้วยการเสียสละ ความรู้สึกหรือเหตุผล ประเภทต่อสู้ด้วยอุดมการณ์ที่มีความเป็นตัวของตัวเอง และประเภทที่ต่อสู้เพื่อสังคม ซึ่งเป็นประเภทที่กำลังมีบทบาทเพราะมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด[1] นอกจากแนวคิดในการปรับเปลี่ยนฐานะและบทบาทจากเดิมเข้าสู่บทบาทผู้นำในสังคมยุคใหม่อย่างเป็นรูปธรรมแล้ว ผู้หญิงไทยยุคใหม่ยังมีแนวคิดที่แปลกต่างไปจากแนวคิดแบบเดิมๆ อีกหลายแง่มุม ในบทความเรื่องสำนึกขบถของผู้หญิงในนิทานลาว ของ จารุวรรณ ธรรมวัตร ได้สะท้อนให้เห็นแนวคิดขบถของผู้หญิงว่า *"สำนึกก็ดี รูปการณ์ขบถก็ดี เป็นทางออกที่แสดงถึงความต้องการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์สังคมทั้งในระดับครอบครัว และระดับชุมชนอย่างเสมอภาคเทียมบ่าเทียมไหล่ชาย"* [2] ผาสุก พงษ์ไพจิตร สะท้อนภาพผู้หญิงอีสานที่เข้ารับบทบาทใหม่ๆ ในสังคม นับตั้งแต่ที่โยงกับบทบาทเดิมในการผลิตภาคเกษตรไปจนถึงการอพยพไปเป็นสาวโรงงาน สาวอาบอบนวด ตลอดจนการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น...ความสามารถในการปรับตัวและสปิริตของการต่อสู้กับชีวิตที่ยากลำบากเหล่านี้ ล้วนแต่สะท้อนให้เห็นความแกร่งในวัฒนธรรมดั้งเดิมของผู้หญิงอีสานที่ถูกบดบังเอาไว้โดยวัฒนธรรมชายส่วนใหญ่[3] เช่นเดียวกับที่จารุวรรณ ธรรมวัตร กล่าวถึงสตรีอีสานในวิถีการผลิตและกระแสเงินตราว่าสตรีในชุมชนอีสาน แม้จะมีสถานภาพทางสังคมเป็นรองจากผู้ชาย แต่บทบาทด้านการผลิตใกล้เคียงหรือเทียบเท่ากับผู้ชาย ผู้หญิงนอกจากจะทำนาแล้วหญิงยังต้องทำงานบ้าน ส่วนงานด้านอุตสาหกรรมหญิงอีสานทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้ชายทั้งการก่อสร้าง หัตถกรรม การผลิต ในฐานะเป็นผู้ประกอบการแรงงานทอผ้าในหมู่บ้านหญิงอีสานเด่นกว่าชาย และแม้แต่งานภาคบริการในเมืองรวมทั้งงานในกระบวนการผลิตใหม่ๆ ...หญิงอีสานก็เด่นกว่าชายเช่นกัน[4]

ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของผู้หญิงไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นบทพิสูจน์ได้อย่างหนึ่งว่าทุกวันนี้ผู้หญิงไทยมีความเป็นผู้นำที่ทัดเทียมหรือบางกรณีก็สูงกว่าชาย และบทบาทดังกล่าวนี้เองเป็นสิ่งผลักดันให้ผู้หญิงก้าวไปสู่การเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านทัศนคติและด้านค่านิยมในสังคมยุคใหม่ จนทำให้มีการยอมรับในเรื่องสิทธิเสรีภาพและความสามารถของผู้หญิงมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น การมีสิทธิที่จะเลือกใช้นามสกุลของตนเองหรือนามสกุลของสามีหลังจากสมรสแล้ว เป็นต้น สังคมไทยยุคใหม่จึงควรเปิดกว้างเพื่อให้ผู้หญิงได้ก้าวสู่บทบาทใหม่ๆ ทางสังคม โดยเฉพาะบทบาทของการบริหารและการเป็นผู้นำที่ทัดเทียมกับผู้ชาย ซึ่งแนวโน้มและโอกาสที่เปิดกว้างจะทำให้ผู้หญิงได้แสดงความรู้ ความสามารถ เกิดความมั่นใจและภาคภูมิใจในความเป็น "ผู้หญิง" มากขึ้น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้นว่า การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทผู้นำของผู้หญิงในครั้งนี้ไม่ใช่เพื่อเป็นข้อเรียกร้อง ข้ออ้างหรือเพื่อการตัดสินความเป็นผู้นำระหว่างหญิงกับชาย แต่ต้องการสะท้อนถึงความเป็นจริงที่ว่าผู้หญิงไทยเคยมีบทบาทของการเป็นผู้นำมาแล้วตั้งแต่อดีต คำถามที่ชวนให้คิดต่อไปก็คือ ถึงเวลาแล้วหรือยังที่ผู้ชายควรคืนความสามารถและบทบาทของการเป็นผู้นำให้แก่ผู้หญิง ทั้งนี้เพราะสังคมยุคใหม่ไม่ใช่สังคมที่มองความเป็นผู้นำจากการมีอำนาจหรือมีพละกำลังในการทำศึกสงครามอย่างเช่นแต่ก่อน แต่มองความเป็นผู้นำจากการมีสติปัญญาและความสามารถในการที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่จะอำนวยประโยชน์สูงสุดให้แก่ส่วนรวม และเนื่องจากยุคนี้เป็นยุคของทุนนิยมที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยเฉพาะเศรษฐกิจใน

---

[1] *ไพลิน รุ่งรัตน์ "การต่อสู้ของผู้หญิงในวรรณกรรมไทยกับความเป็นจริงของสังคม" **ครุปริทัศน์** 3(17) : 72-79 มีนาคม 2527 หน้า 27-79*

[2] *จารุวรรณ ธรรมวัตร "สำนึกขบถของผู้หญิงในนิทานลาว" **ผู้หญิงอีสาน : ทางเลือกศักยภาพและแนวทางพัฒนา** 2541 หน้า 160*

[3] *ผาสุก พงษ์ไพจิตร "ผู้หญิงอีสาน : ทางเลือกและศักยภาพ" **ผู้หญิงอีสาน : ทางเลือกศักยภาพและแนวทางพัฒนา** 2541 หน้า 2*

[4] *จารุวรรณ ธรรมวัตร "สตรีอีสานในวิถีการผลิตและกระแสเงินตรา" **ผู้หญิงอีสาน : ทางเลือกศักยภาพและแนวทางพัฒนา** 2541 หน้า 11*

ครอบครัวซึ่งเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องสัมผัสอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง แต่สำหรับผู้หญิงแล้วปัญหาเรื่องนี้ดูเหมือนจะเป็นความคุ้นชินที่ได้รับการพัฒนาและปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยตลอด สตรียุคใหม่จึงเป็นทั้งแม่บ้านและเป็นทั้งผู้สร้างรายได้มาจุนเจือครอบครัวอีกแรงหนึ่ง เนื่องจากสามีไม่สามารถหาเลี้ยงได้เพียงพอ[1] ความเป็นผู้นำระหว่างผู้หญิงและผู้ชายจึงน่าจะพิจารณาจากความสามารถในการดำเนินชีวิตในครอบครัวและในสังคมมากกว่าการมองถึงตำแหน่ง อำนาจและความได้เปรียบเสียเปรียบตามค่านิยมของสังคมแบบเก่า อย่างไรก็ตามในทัศนะของผู้เขียนมองว่า ปัญหาการเป็นผู้นำระหว่างผู้หญิงและผู้ชายไม่ใช่ปัญหาสำคัญที่จะนำมาเป็นประเด็นในการโต้แย้ง ปัญหาที่น่าขบคิดมากกว่าก็คือ จะทำอย่างไรที่จะให้บทบาทและสถานภาพของหญิงและชายเกิดความเท่าเทียมกันอย่างจริงจัง โดยที่ทั้งหญิงและชายต่างต้องยอมรับในข้อจำกัดตามสภาพของความเป็นจริง ไม่ใช่เป็นการกีดกันหรือตัดรอนสิทธิเสรีภาพอย่างแต่ก่อน ผู้เขียนเชื่อว่าผู้ชายส่วนใหญ่ยอมรับว่าผู้หญิงทำหน้าที่ของความเป็นแม่ได้ดีกว่าผู้ชาย ขณะที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ก็ต้องยอมรับว่ามีอะไรอีกหลายสิ่งหลายอย่างที่ผู้หญิงแม้จะทำได้แต่ก็คงทำได้ไม่ดีเท่าผู้ชาย สิ่งนี้เป็นสัจธรรมที่น่าจะนำมาใช้ประโยชน์ในแง่ของการเกื้อกูลมากกว่าที่จะนำมาเป็นข้อโต้แย้งเพื่อหวังเอาชนะหรือเพื่อหวังผลประโยชน์ต่อกัน เพราะในความเป็นจริงแล้วสังคมมนุษย์เป็นสังคมที่ต้องพึ่งพา ไม่มีใครสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยว ประการสำคัญธรรมชาติกำหนดให้ชายและหญิงเป็นของคู่กันและต้องเกี่ยวข้องกันในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง ดังที่ปรัชญาเต๋าได้กำหนดหยิน-หยัง เพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติเรื่องนี้ หยิน-หยังจึงเป็นการแสดงออกของการเคลื่อนไหวไปมาระหว่างขั้วทั้งสอง ซึ่งมิใช่ของ 2 สิ่ง หากแต่เป็นสองขั้วในสิ่งเดียวกัน จึงไม่มีอะไรที่เป็นหยิน (หญิง) หรือ หยัง (ชาย) เพียงอย่างเดียว ทุกสิ่งล้วนมีทั้ง 2 อย่าง เพียงแต่จะแสดงอะไรออกมาเป็นหลักเท่านั้น เฉกเช่นหญิงกับชายที่ย่อมมีจังหวะแสดงบทบาทของการเป็นผู้นำตามแต่โอกาสและสภาวการณ์

บทความเรื่องนี้ จึงเป็นเสมือนตัวแทนที่เป็นสื่อกลางแห่งความเข้าใจระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย รวมทั้งเพื่อต้องการให้สังคมได้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทและแนวคิดใหม่ของผู้หญิงในการก้าวสู่ความเป็นผู้นำที่สามารถยืนหยัดเคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้ชายได้อย่างเต็มภาคภูมิ โดยไม่ต้องหลบซ่อนหรืออยู่เบื้องหลังแห่งความสำเร็จอย่างเช่นที่เป็นมาในอดีต แต่จะเป็นผู้ออกหน้าผู้ริเริ่ม ผู้บุกเบิกและเป็นผู้ปฏิบัติที่มิยิ่งหย่อนไปกว่าชาย ด้วยความอุตสาหะและความอดทนที่มิได้ไกลไปจากสภาพของความเป็นจริง ส่วนจะเป็นไปได้มากน้อยเพียงไรก็ย่อมขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้หญิงเองว่าจะสามารถสร้างศรัทธาและความเชื่อถือให้เป็นที่ประจักษ์แก่สังคมได้หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างศรัทธาเพื่อให้เกิดการยอมรับในความเป็นผู้หญิงด้วยกันเอง เพราะเท่าที่ผ่านมามีเหตุการณ์และเรื่องราวไม่น้อยที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อบทบาทผู้นำของหญิง อันเกิดจากการกระทำของผู้หญิงด้วยกันเอง ความเป็นผู้หญิงจึงเป็นเรื่องที่ผู้หญิงต้องพึงระมัดระวัง แม้ว่าความหลากหลายของผู้หญิงไทยในสังคมยุคใหม่ดูจะเป็นพลังที่แข็งแกร่ง แต่ก็อาจเป็นดาบสองคมสำหรับผู้หญิงได้เช่นกัน ปัญหาเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่ผู้หญิงน่าจะให้ความสนใจมากกว่าการมองว่า จะทำอย่างไรจึงจะให้สังคมผู้ชายยอมรับความเท่าเทียมของผู้หญิง และเมื่ออ่านมาถึงจุดนี้ท่านผู้อ่านก็คงจะตอบคำถามที่ผู้เขียนตั้งไว้ตั้งแต่ต้นได้แล้วกระมังว่า สังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงสังคมไทยยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีและความหลากหลายนี้ ผู้หญิงหรือผู้ชายกันแน่ที่มีบทบาทของการเป็นผู้นำและเป็นผู้ผดุงสังคมไทยให้คงอยู่มาได้โดยตลอด ท่านอาจจะเปลี่ยนคำตอบใหม่ได้ แต่สำหรับผู้เขียนแล้ว ยังมีความเชื่อว่า ตราบใดที่หยิน-หยัง ยังเป็นของคู่กันย่อมไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดสำคัญยิ่งไปกว่ากัน เฉกเช่นผู้หญิงและผู้ชายซึ่งเป็น 2 ด้านในเหรียญเดียวและเป็นสองด้านของความเป็นจริงอันเดียวกัน

---

[1] *กาญนา แก้วเทพ ภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทยในสื่อมวลชน 2535 ค หน้า 185*

Rosner, B.(1983). *Percentage Point for Generalized ESD Many-Outlier Procedure*, Technometrics 25.,165-172

Thomson, W.R.(1935). *On a Criterion for the rejection of Observations and the Distribution of the Ratio of Deviation to Sample Standard Deviation*, Annals of Mathematical Statistics 6.,214-219.

Tietjen, G.L. and Moore, R.H.(1972). *Some Grubbs-type Statistics for the Detection of Several Outliers*, Technometrics 55.,583-598

ประวัติผู้เขียนบทความ

1. ชื่อ นายประสพชัย พสุนนท์

2. สถานที่ทำงาน โปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
สถาบันราชภัฏนครปฐม

3. การศึกษา

3.1 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี วท.บ.(คณิตศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยทักษิณ

3.2 สำเร็จการศึกษาปริญญาโท วท.ม. (สถิติประยุกต์) จากมหาวิทยาลัยศิลปากร

4. สถานที่ติดต่อ

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏนครปฐม
85 ถนนมาลัยแมน อ.เมือง จ.นครปฐม 73000
โทร.(034) 261021-36 ต่อ 751
(01) 7473438